

Csillagászat története

Erdélyi napórák

Az erdélyi napórákról nem most lát először napvilágot tudósítás, és nem én vagyok az első — remélem, nem is az utolsó — aki erdélyi napórákról ír. Egyelőre elég kevés napóráról van adatunk, sajnos a hírforrásunk is kevés.

Mindezek mellett szeretnék egy kis ízelítőt nyújtani "napóráinkból". Az Erdélybe kirándulók az útirányukba esőket fel is kereshetik. Nem sorolom fel az Erdélyben lévő összes napórát, hiszen ezt Keszthelyi Sándor a Magyar napóra-katalógusban 1984-ben már megtette.

Megtekintésre érdemes a csíksomlyói, Erdély egyik legszebb napóraegyüttese. Csíksomlyón a római katolikus templom melletti egykori ferences kolostor egy négyszögletű udvart zár körbe, melynek három falán három szép napóra van. A nyugati épületszárny keleti falán lévő napóra reggel 5—10 óra között mutatja az időt, az északi szárny déli falán lévő napóra délelőtt 7 és délután 2 ó. között, míg a keleti szárny nyugati falán lévő napóra délelőtt 11 és délután 6 óra között. Mindhárom napórán állatövi jelek találhatók. Elhelyezésük olyan, hogy az árnyékvető pálca árnyékosságától függően a szemlélő azt is meg tudja állapítani, hogy a Nap melyik csillagképben jár. A napórák a 18. században készültek (1770-ben ill. 1779-ben).

Egy másik említésre érdemes napóraegyüttes a székelyudvarhelyi római katolikus plébánia keleti illetve nyugati falán található két napóra, amely az időt délelőtt 5—11 óra között, illetve délután 1—7 óra között mutatja. Bővebben írt már róluk Xántus János a "Művelődés" című folyóiratban (1980 X. szám). Ugyancsak ő állapítja meg a napórák melletti feliratokból (chronostichon) mindkét napóra készítési idejét: a keleti 1728-ban, a nyugati 1832-ben készült.

Két nagyon értékes, de még felderítetlen, középkori napóráról is említést kell tennem, ugyanis tudomásunk szerint ezek a legrégebbi erdélyi napórák. A kolozsmonostori kálváriatemplom falában található egy kis méretű, kb. 1490-ben készült napóra, amelynek sajnos árnyékvetője elkallódott.

1535-ben készült és még most is működő napóra a tövisi római katolikus templom támpilléreán található napóra. Érdekessége, hogy a pálca alatt és az évszám fölött érdekes felirat van, melyet mindmáig nem sikerült megfejteni.

Említésre méltó a kézdívasárhelyi napóra esete is, amely jól bizonyítja hogy a közelmúltban mennyi "megbecsülést" kaptak történelmi emlékeink. Ugyanis az Ady Endre út 1 sz. alatti házon lévő — különben teljesen ép és működő — napórát először "kegyesen" lefestették, majd 1986-ban az épülettel együtt eltüntették a föld színéről. Ezzel ellentétbe tudnám állítani a szárhegyi példát, ahol a ferences kolostor tornyán lévő pusztulásnak indult (valószínűleg 1752-ben készült) napórát 1987-ben szépen renoválta Kádár István szerzetes.

Az erdélyi napórák felkutatása tovább tart. Egy kis hírveréssel talán megelőzhetjük a kézdívasárhelyihez hasonló eseteket, megőrizvén az utókornak e szép emlékeket.

ELEKES PÁL